

PROJEKTBEKRIVELSE

Anker Brink Lund, Copenhagen Business School International Center for Business and Politics:

Udfordringer for public service på multimediale markeder - En komparativ analyse af Danmark, Norge og Sverige

Medieudviklingen i Skandinavien har mange lighedspunkter. Ikke desto mindre påviser samfundsvidenskabelig forskning også mange institutionelle og politiske forskelle. Senest var den norske magtudredning (Østerud m.fl. 2003) således væsentligt mere pessimistisk på vegne af public service end den tilsvarende danske (Togeby m.fl. 2003). På den baggrund er det ekstra tankevækkende, at amerikaneren Daniel C. Hallin og italieneren Paolo Mancini i bogen *Comparing Media Systems* (2004) opererer med en særlig nordisk mediemarkedsmodel kaldet "Democratic Corporatist" som idealtipe i modsætning til to andre modeller: den liberale og den polariserede. På grundlag af samfundsvidenskabelige data trækkes fire karakteristika frem, der antages at have afgørende betydning for mediemarkedet i de skandinaviske småstater:

1. Stor udbredelse af trykte medier på markedsvilkår
2. Markedskorrigerende drift af public service radio og tv
3. Professionel og selvregulerende nyhedsformidling
4. Konkurrenceforhold reguleret gennem kulturpolitisk intervention

Det første og tredje punkt er velbelyste i nordisk medieforskning (Lund, 2005; Nord, 2005). Men de øvrige punkter er kun i begrænset omfang blevet analyseret komparativt. Når det undtagelsesvist har fundet sted, har datagrundlaget været ufuldstændigt, jf. udtalelse fra Nordisk Informationscenter for Medie- og Kommunikationsforskning (bilagt denne ansøgning). Der er således et udtalt behov for systematisk indsamling af sammenlignelige markedsdata på public service området.

Ansøgerne er p.t. i gang med en tilsvarende kortlægning af den kommercielle og politiske styring af skandinaviske medieforhold (punkt 4), bl.a. finansieret af Demokratirådet i Sverige og Dagspressens Fond i Danmark. Med denne ansøgning til forskningspuljen om public service ønsker vi at komplettere den igangværende forskning i form af komparative analyser vedrørende punkt 2.

Formålet med projektet er for det første at kortlægge det eksisterende datagrundlag omhandlende konkurrencevilkår for Public Service Broadcasters (PSB) i Sverige, Norge og Danmark. Herefter indsamles supplerende data med henblik på en vurdering af det, vi – inspireret af Hallin & Mancini (2004) – vil betegne som *den demokratisk-korporative mediemodel* som forståelsesramme

om public service radio og tv på fremtidens multimediale marked. Under forudsætning af, at der tilknyttes et ph.d. forløb (se separat ansøgning), suppleres den interskandinaviske komparation med et bredere europæisk blik ved at inddrage alternative mediemodeller: *den liberale* (eksemplificeret ved Storbritannien), *den pluralistisk-polariserede* (med Spanien som case) og *den østeuropæiske hybridmodel* (baseret på polske og estiske data).

Vi betragter således ikke multimedialitet primært som et teknologisk fænomen, men som en ledelsesmæssig udfordring i krydsfeltet mellem økonomi og politik. Anskuet i et strategisk perspektiv er det særligt interessant at undersøge, i hvilket omfang nationale PSB-modeller konvergerer/divergerer, og hvilke elementer, dansk/skandinavisk public service med fordel kan udvikle/afvikle med henblik på at styrke konkurrencekraften på det globaliserede multimedie-marked. Det stiller bl.a. nye krav til udøvelse af regulerende magt, som p.t. primært har karakter af intervention baseret på et nationalt kulturgrundlag. Forskergruppen fremlægger på dette grundlag alternative scenarier med særlig henblik på perspektiver for dansk public service radio og tv.

Arbejdspakke 1 vil blive produceret i perioden 1.5.2006-1.5.2007 af seniorforskerne Lars Nord (Demokratiinstituttet i Sundsvall), Johann Roppen (Møreforskningen i Volda) og Anker Brink Lund (CBS Center for Business and Politics) samt forskningsmedhjælp med revisionsmæssige færdigheder. Arbejdsprogrammets overskrift bliver: *Public service data anskuet i et markedsperspektiv*.

Der foreligger masser af komparativ statistik for PSB-markedsandele i form af seer- og lyttertal fra Danmark, Norge og Sverige, men kun få data, som på tilsvarende vis kan belyse skandinavisk PSB som økonomisk faktor i konkurrence med kommercielle spillere. Det gælder f.eks. produktivitet og rentabilitet på nye forretningsområder som web-media og mobiltelefoni, hvor de oprindelige public service argumenter (knaphed og folkeoplysning) kun har betinget vægt, og hvor gratis-princippet påvirker produktudviklingen. Desuden er det på disse felter uhyre vanskeligt at adskille kommerciel fra non-kommerciel service. På grundlag af interview med centrale spillere i markedet, vil forskergruppen undersøge, hvordan sådanne markedsforhold kan defineres og måles.

Det andet spørgsmål knyttet til arbejdspakken er, om PSB under multimediale betingelser på længere sigt bliver nødt til at levere kvalitetsprogrammer på ændrede markedsvilkår. I den forbindelse mangler vi et sobert grundlag til sammenligninger af produktionsforhold under private og offentlige organisationsformer – herunder partnerskaber (Ejersbo & Greve, 2002). Der vil blive konstrueret komparative kvalitetsmål til belysning af teser om mindste

fællesnævner (Sepstrup, 2004) kontra mangfoldighed under konkurrence (Tadayoni, Skouby & Henten, 2000). I den forbindelse inddrages ikke kun output og konsum (som er velbelyst i officielle data), men også virksomhedens proces- og input-side (som er underbelyst), bl.a. i form af timepriser for forskellige typer medieindhold samt beregning af nettoudgifter til web-distribution og multimedial genbrug sammenlignet med original produktion af radio og tv. For det tredje tilvejebringes et forskningsgrundlag for kritisk revision af den kulturpolitiske regulering af PSB-virksomhed i Skandinavien. Fortidens interventioner styrker ikke nødvendigvis fremtidens konkurrencekraft. Radio og tv i Norden er vokset ud af en fælles tradition med vægt på idealer om ytringsfrihed, demokrati og folkeoplysning. Men reguleringsregimerne i Danmark, Norge og Sverige afviger på væsentlige punkter fra hinanden. Vi vil kritisk gennemgå reguleringsgrundlaget og vurdere det i et multimedialt markedsperspektiv. Arbejdspakke 1 vil blive dokumenteret i en sammenfattende rapport på dansk samt en engelsksproget artikel i det peer-reviewede tidsskrift *Nordicom Review* (publicering medio 2007).

Arbejdspakke 2 vil blive produceret i perioden 1.5.2007-1.5.2008 af seniorforskerne Lars Nord (Demokratiinstituttet i Sundsvall), Johann Roppen (Møreforskningen i Volda) og Anker Brink Lund (CBS Center for Business and Politics) samt forskningsmedhjælp med driftsøkonomiske færdigheder. Arbejdspakkens overskrift bliver: *Public service i den multimediale værdikæde*. På grundlag af data tilvejebragt gennem Arbejdspakke nr. 1 bliver det muligt at kortlægge innovationskraft og diffusionsprocesser på multimediamrådet i Danmark, Norge og Sverige. Lanceringen af flermedialitet i PSB og andre medievirksomheder betragtes som en evolutionær innovation, der sættes i drift gennem målrettet ledelsesadfærd. I den sammenhæng vurderes fire institutionelle karakteristika, der diffusionsteoretisk (Rogers, 1995) anses for afgørende for innovativ konkurrencekraft: *Relative fordele og ulemper* for organisationen og dens brugere, *kompatibilitet* med eksisterende værdier, *kompleksitet* i driftsorganisationen samt *mulighed for afprøvning* under eksperimentelle former, inden nye medieformer indføres som integreret led i PSB-virksomheden. De teknologiske sider af diffusionsprocesserne i de udvalgte mediemarkeder forekommer relativt ensartede. Men der er markante forskelle i den organisatoriske og ledelsesmæssige PSB-håndtering. Vor hypotese er, at disse forskelle kan forklares dels gennem analyse af interne prioriteringer (Lund, 2004), nationale reguleringsregimer (Svendsen, 2004), samt vurdering af konkurrencemæssige forhold (herunder ejerskab og kommerciel rentabilitet) på de respektive mediemarkeder (Roppen, 2004).

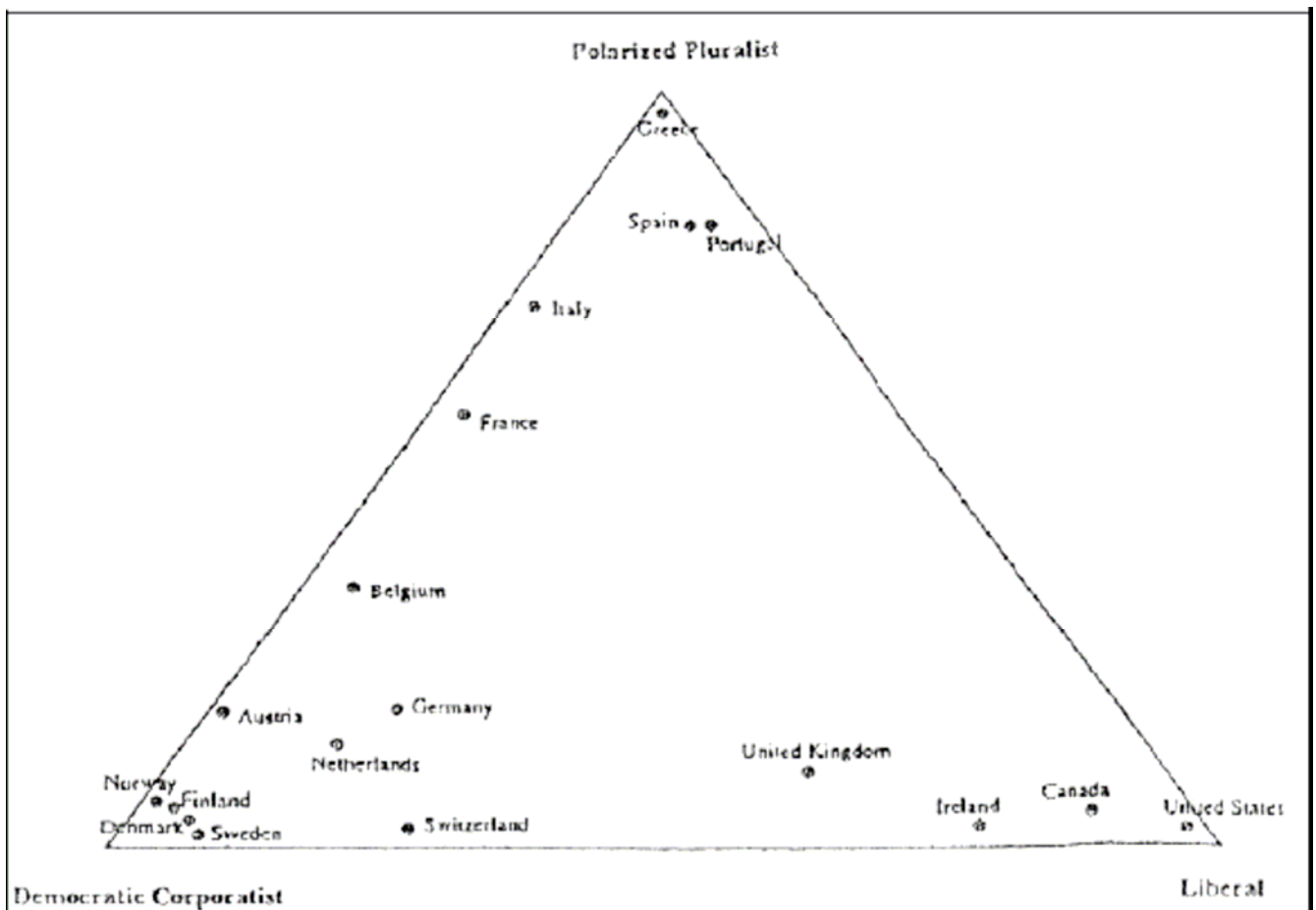
På baggrund af de komparative forskelle er det projektets tese, at skandinaviske PSB-virksomheder kun kan lære af hinandens erfaringer, hvis man tager højde

for de strukturelle og politiske eksternaliteter. Der lægges således ikke op til en harmonisering (selvom EU-reguleringens betydning naturligvis inddrages i vurderingerne), men på en forskningsbaseret afklaring af, hvordan PSB på trods af markedsmæssige og politiske forskelligheder kan operere inden for rammerne af en demokratisk grundmodel ad modus Hallin & Mancini (2004) kan klare sig under globaliserede konkurrencebetingelser. En sådan udredning kræver et nuanceret datagrundlag med strategisk sigte, som kan munde ud i konstruktive fremtidsscenarier for skandinavisk PSB. Foruden ledelses- og reguleringsmæssige aspekter inddrager driftsøkonomiske vurderinger af forskellige finansieringsformer (licens, medieskat, direkte brugerbetaling), samspil med kommercielle spillere (udlicitering, partnerskaber, privatisering) samt konsekvenser for den nuværende radio- og tv-produktion ved omkostningskrævende satsning på nye medieplatforme (konvergens, divergens, synergi).

Arbejdspakke 2 vil blive dokumenteret i en sammenfattende rapport på dansk samt en engelsksproget artikel i det peer-reviewed tidsskrift *European Journal of Communication* (publicering medio 2008).

Arbejdspakke 3 produceres 1.9.2006-1.9.2009 af en ph.d.-stipendiat medfinansieret og tilknyttet CBS International Center for Business and Politics under vejledning af professor Anker Brink Lund. **Der søges særskilt støtte til denne pakke gennem separat ansøgning til Mediesekretariatet.**

Nærværende projekt er budgetteret og konstrueret således, at pakke 1 og 2 kan produceres uden pakke nr. 3. Men kun ved inddragelse af sidstnævnte, kan de særlige styrker og svagheder ved en skandinavisk PSB-model anskues i et bredere europæisk perspektiv på et komparativt datagrundlag, jf. typologien hos Hallin & Mancini (2004:70), jf. nedst. Figur:

Metodisk fungerer Hallin & Mancinis typologi (Se Figur ovf.) som komparativ ramme om projektet. I regi heraf anvendes diffusionsteori (Rogers, 1995) samt institutionel analyse med hovedvægt på *public choice* (Mueller, 2003) og *path dependent change* (Cambell, 2004). Ved primært at sætte fokus på disse nøglespekter i det demokratisk-korporatistiske hjørne af typologien øges forskningens reliabilitet, idet problemfokuseringen sikrer ensartethed i de mediestrukturelle grundvilkår, der danner baggrund for sammenligningerne. Etnocentrisk bias søges bevidst minimeret ved at lade forskergruppens medlemmer (to og to) bearbejde tredjelandets rådata.

Arbejdspakke 1 baseres hovedsageligt på kvantitative og kvalitative data offentliggjort af PSB-organisationer i Skandinavien. Med den indbyggede kildeafhængighed må det betragtes som en afgørende styrke for forskergruppen, at vi samtidig gennemfører markedsorienterede analyser uden for PSB-institutionen, og derigennem får adgang til sammenlignelige data for kommerciel radio, tv og web. Desuden tester vi kildekritisk primærkilder knyttet til PSB- årsberetninger og regnskaber for perioden 2001-2005, hvor den

multimediale udvikling for alvor påvirkede virksomheden. Bearbejdningen af disse data suppleres med semi-strukturerede interview omfattende centrale beslutningstagere på området fra Danmark, Norge og Sverige. Arbejdspakke 2 bygger videre på data indsamlet i arbejdspakke 1, suppleret med scenarie-metodik (Hayes, 2002) og ledelsesstrategiske case-studier (Brunson 2002). Det komparative design sikrer i den forbindelse, at der tages højde for metodiske problemer knyttet til proaktiv forskning i komplekse organisationer (Coghlan & Brannick, 2001). Vi benytter således ikke kun simple fremskrivninger af dokumenterede tendenser, men søger gennem eksperimentel og kontrafaktisk modellering at vurdere alternative udviklingsmuligheder. Ved hjælp af web-konference-metodik etableres grundlag for prioritering og regulering af multimedial indsats. Hvis bevillingsmyndighederne supplerer pakkerne 1 & 2 med det skitserede ph.d.-forløb, giver det kombinerede metode-mix desuden mulighed for triangulering, idet vi ikke kun kan validere de selvrapporterede PSB-data med et tværgående, interskandinavisk perspektiv, men også evaluere de fremanalyserede hovedtendenser i et bredere internationalt perspektiv, der omfatter de øvrige hjørner af Hallin & Mancinis typologi.

Anvendelighed: Forskningsprojektet skaber ikke kun bedre grundlag for forståelse af vilkårene for public service i Danmark. Med udgangspunkt i Hallin & Mancinis teoretiske forarbejde bidrages også mere alment til den internationale udforskning af multimediale markeder, som p.t. er i sin vorden. Forskningsindsatsen er så omfattende og international i sit sigte, at projektet kun kan gennemføres ved ekstern medfinansiering, ikke alene inden for projektgruppens begrænsede forskningstid og de til rådighed stående grundbevillinger. Det helt afgørende og originale ved forskningsprojektet i en skandinavisk sammenhæng er det eksplicite markeds perspektiv, der ikke i udgangspunktet placerer public service som noget sakrosankt i den kulturelle og politiske offentlighed (Syvertsen, 1999). I modsætning til, hvad tilgangen normalt har været inden for den skandinaviske medieforskning, betragter vi heller ikke primært PSB som udgiftskrævende aktivitet, men også som potentielle erhvervslokomotiver i den såkaldte oplevelsesøkonomi. PSB analyseres således kritisk og strategisk som et historisk betinget forsøg på fra politisk hold at korrigere markedsfejl (Lindblom, 2001) betinget i en mangelsituation (begrænsede frekvenser) og kulturpolitiske hensyn (folkeoplysning). Derved er der i Skandinavien blevet etableret særegne konkurrencebetingelser på medieområdet, som stadig spiller en væsentlig markedskorrigerende rolle, selvom de oprindelige forudsætninger for den valgte forretningsmodel ikke længere ganske uproblematisk kan begrundes på samme vis som tidligere.

Forskningsledelsen varetages af professor Anker Brink Lund, CBS International Center for Business and Politics, der også er budgetansvarlig for

projektets gennemførelse. ABL har 30 års erfaring med samfundsvidenskabelig medieforskning, herunder medlem af The European Media Research Group, Demokratirådet i Sverige og styregruppen for det tværvidevidenskabelige forskningsrådsprojekt MODINET – Medier og Demokrati i Netværkssamfundet.

ABL har foruden de nordiske medforskere – Lars Nord og Johann Roppen – tilsagn om medvirken fra en følgegruppe bestående af direktør Ulla Carlsson (Nordisk Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning), fhv. generaldiretør Christian Nissen og medieøkonom Preben Sepstrup.

Referencer

- Brunson, Nils (2002): *The Organization of Hypocrisy*. Copenhagen Business School Press.
- Cambell, John L. (2004): *Institutional Change and Globalization*. Princeton University Press.
- Carlsson, Ulla & Eva Harrie (2002). *Media Trends in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden*. Nordicom.
- Coghlan, David & Teresa Brannick (2001): *Doing Action Research in Your Own Organization*. SAGE, 2001.
- Ejersbo, Niels & Carsten Greve (2002): *Det offentlige på kontrakt*. Børsens Forlag.
- Hallin, Daniel C. & Paolo Mancini (2004). *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. Cambridge University Press.
- Hayes, John (2002): *The Theory and Practice of Change Management*. Palgrave.
- Mueller, Dennis C. (2003): *Public Choice III*. Cambridge University Press.
- Nissen, Christian (2005): *Public Service Media in the Information Society*. Council of Europe.
- Lindblom, Charles E. (2003): *Marknad och samhälle*. SNS Förlag.
- Lund, Anker Brink (2004): *Projekt förändringsledning*. Dagspressens Fond.
- Lund, Anker Brink (2005a): ”Mediemagt i Norden – et komparativt perspektiv”. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift* 21(1):203-227.
- Lund, Anker Brink (2005b): ”Forskningsbaseret kig i krystalkuglen 2005-2015”. I: Andersen, Ole E. *Nye kurver I medielandskabet*. Forlaget Markedsføring.
- Nord, Lars (2005): *Att jämföra nordiska mediesystem*. Sundsväl: Nordisk Mediekongres.
- Rogers, Everett M (1995): *Diffusion of Innovations*. The Free Press.
- Roppen, Johann (2004). *Medieindustrien – Innføring i medieøkonomi*. Det Norske Samlaget.
- Sepstrup, Preben (2004): ”Fra medieforskning ti såkaldt medieforskning – en model til beskrivelse af mediestrukturen”. I: Bruun, Hanne et al (red). *Forskning i mediepolitik – mediepolitisk forskning*. Modtryk: 10-30.

Svendsen, Erik Nordahl (2004): "Tillid er godt – er kontrol bedre? Aktuelle tendenser i reguleringen af public service i Europa". I: Bruun, Hanne et al (red). *Forskning i mediepolitik – mediepolitisk forskning*. Modtryk: 31-47.

Syvertsen, Trine (2001). "The Many Uses of the 'Public Service' Concept". *Nordicom Review* 20(1):5-12.

Tadayoni, Reza, Knud Erik Skouby & Anders Henten (2000). "Kan den danske radio- og tv-forsyning fungere på markedsvilkår?" *Samfundsøkonomen* 10(6):36-44.

Togeby, Lise m.fl. (2003). *Magt og demokrati I Danmark – hovedresultater fra Magtudredningen*, Aarhus Universitetsforlag.

Østerud, Øyvind m.fl. (2003). *Makten og demokratiet. En slutbok fra Makt- og demokratiudredningen*. Gyldendal Akademisk.